

GONDOLKODÁSI STRATÉGIÁK A DÖNTÉSHOZATALBAN

Dr. Szeghegyi Ágnes

Főiskolai tanár

BMF-KGK-VMI

E-mail:

szeghegyi.agnes@kgk.bmf.hu

Menedzsment 3 fázisú modellje

1 Menedzsment

- **Folyamat, amelyet több vagy egy személy végez mások tevékenységének koordinálására meghatározott eredmények, célok elérése érdekében.**
- **Nem bizonyos szakma vagy gazdasági ágazat témakörébe tartozik.**
- **Emberek valamilyen céllal együtt tevékenykednek.**
- **A menedzsmenttudomány**
  - ❖ **Eredményes és hatékony csoportos tevékenység.**
  - ❖ **Egyéni és szervezeti működés tudománya.**
  - ❖ **Módszerek, gyakorlati tapasztalatok és elméletek rendszerbe foglalt együttese.**
  - ❖ **Egyének csoportban, szervezetben tevékenykedve hogyan érik el a kitűzött célokat (eredményesség) a lehető legjobb határfokkal (hatékonyság).**
  - ❖ **Komplex, rosszul strukturált problémák megértése, és szervezett, rendszerezett cselekvéssé való alakítása.**

1.1 Menedzsment feladatok

- Tervezés
  - ❖ Kigondolni, újragondolni valamit.
- Szervezés
  - ❖ Létrehozni, átalakítani, megszüntetni.
- Vezetés
  - ❖ Szervezet tagjainak befolyásolása azért, hogy a célok elérése érdekében tevékenykedjenek.
- Irányítás
  - ❖ Meglévő működtetése.

1.2 Menedzser funkciók

- Személyek közötti funkció
  - ❖ Névleges (figurehead) szerepkör
    - Törvények, térsadalom által előírt kötelezettségől fakadó rutinok.
  - ❖ Tényleges (leader) szerepkör
    - Beosztottakért (motiváció, aktivitás, képzés, stb..) vállalt felelősség.
  - ❖ Kapcsolattartó (liaison) szerepkör
    - Külső kapcsolatrendszer (segítség, támogatás, információ, stb..)

- Informális funkció
  - ❖ Felügyelői (monitor) szerepkör
    - Szervezet és környezet megértése céljából belső és külső információk keresése, fogadása.
  - ❖ Terjesztői (disseminator) szerepkör
    - Külső, belső információk szervezet tagjai felé továbbítása.
  - ❖ Szóvivői (spokerman) szerepkör
    - Szervezet terveinek, eredményeinek, stb.. külső környezet felé közvetítése.
    - Szakértői magatartás.
- Döntési funkció
  - ❖ Vállalkozói (entrepreneur) szerepkör
    - Projektek kezdeményezése.
    - Projektek felügyelete.
  - ❖ Zavarkezelő (disturbance handler) szerepkör
    - Váratlan zavar esetén zavar elhárítását célzó tevékenység.
    - Felelősségvállalás.
  - ❖ Erőforrás-biztosító (resource locator) szerepkör
    - Erőforrás elosztásokért felelősség vállalása.
  - ❖ Tárgyaló (negotiator) szerepkör
    - Tárgyalásokon a szervezet képviselője.

2 Modell

2.1 Elemek

- Iránykijelölés.
- Problémamegoldás.
- Megvalósítás.

Iránykijelölés ❧ Problémamegoldás ❧ Megvalósítás

2.2 Jellemzők

- Kölcsönhatások a fázisok között.
- Fázisok közötti határok nem egyértelműek.
- Vezető kompetenciája mind a három fázisban.
- Vezetőnek képességgel kell rendelkeznie, ami lehetővé teszi a fázisokat elválasztó határokon való áthaladást.
- Fázisok különböző vezetési stílust jelentenek.
- Egyes vezetők inkább
  - ❖ Iránykijelölési,
  - ❖ problémamegoldó,
  - ❖ megvalósító stílust alkalmaznak.
- Legtöbbször kombinálják a három stílust az adott szituációnak megfelelően.

3 Megvalósítás

- **Cselekvés.**
- **Mozgósító rész.**
  - ❖ **Események mozgásban tartása.**
  - ❖ **Hivatali politizálás.**
  - ❖ **Manipuláció.**
  - ❖ **Akciók.**
  - ❖ **Emberek mozgósítása.**
  - ❖ **Események kézben tartása.**
- **Más emberek (munkavállalók) révén realizálódik.**
- **Feladatokat „mások” által valósítja meg.**
- **Társas cselekvés.**
- **Meggyőzés, utasítás, manipulálás, kényszerítés.**
- **Munkavállaló magatartásának, viselkedésének megváltoztatása.**

- **Emocionális tevékenység.**
  - ❖ **Emberek valós lények.**
(Nem tömeg, statisztikai adat.)
  - ❖ **Emberek meggyőzése határozott fellépéssel, ösztönzéssel, tárgyalással, kéréssel érhető el, nem intellektuális folyamat révén.**
  - ❖ **Információ/tudásalapú társadalomban az érzelmek szerepe paradox módon megnövekedett.**
  - ❖ **Emberi emocionalitás képezi a változtatás lényegét.**
- **Probléma**
  - ❖ **Vezető kizárólag racionális eszközökkel próbálja kezelni az emocionális emberi lényeket.**
- **Jellemző foglalkozások**
  - ❖ **Ügyvédek, pszichológusok, kereskedők, pedagógusok, stb..**
  - ❖ **Egyének vagy néhány ember problémáival foglalkoznak.**

4 Problémamegoldás

- Elemzés.
- Analitikus képességek.
  - ❖ Tények, adatok, információk gyűjtése.
  - ❖ Ismert elvek, törvények, szabályok, függvények szerinti feldolgozás.
  - ❖ Megoldás menete ismert.
  - ❖ Helyes válasz, védhető döntés, logikus megoldás, optimális stratégia.
- Kapcsolódó fogalmak
  - ❖ Lineáris programozás.
  - ❖ Rendszerelemzés.
  - ❖ Operációkutatás.
  - ❖ Marketing modell.
  - ❖ Pénzügyi/gazdasági/döntéselemzés
- Racionális tevékenység.
- Analitikus foglalkozásoknak magas társadalmi rangja.
- Jelentős hányada megtanulható a mennyiségi elemzésre építő képzés révén.
- Valós problémamegoldás több, mint ami a tankönyvek feladataiban fellelhető.
- Valóságban több a bizonytalanság, az előre nem kalkulált lehetőség.
- Lehetséges, hogy a döntéshozatalhoz szükséges információk adatbázisokban nem találhatóak meg.

- Menedzser döntési dilemmái
  - ❖ Kényszerhelyzetből erednek.
  - ❖ Mindig nagy részben újak.
  - ❖ Nem keresik a legjobb megoldást.
  - ❖ Az intuíció is részt vesz bennük.
- Döntési dilemmák leegyszerűsítéséből adódó tévhitek
  - ❖ A menedzsernek jól strukturált feladatot kell megoldania.
  - ❖ Racionális döntéseket hoz.
  - ❖ A környezet jövőbeni viselkedésének, megismerhetőségének feltételezése.
  - ❖ A menedzser szekvenciálisan dolgozza fel az információkat.
  - ❖ Az információrendszer annál jobb, minél több információt kínál.
- Döntés jellemzői
  - ❖ Gyorsan kell meghozni.
  - ❖ A döntési dilemmák rosszul strukturáltak.
  - ❖ A környezet meglepetésszerűen viselkedik.
  - ❖ Nem rendelkezünk minden szükséges adattal a jövőről.
  - ❖ Az akciók több szempontból értékelhetők.
  - ❖ A menedzser „ha...akkor” döntési szabályokban gondolkodik.
  - ❖ A várható eredmények jelentős része nem számszerűsíthető.

5 Iránykijelölés

- **Küldetés.**
  - ❖ Helyes kérdések felvetése, nem a helyes válaszok keresése.
  - ❖ Problémák keretéhez, nem a megoldásához kapcsolódik.
  - ❖ Nem foglalkozik a legjobb út kijelölésével.
  - ❖ Annak feltárása, hogy hová kellene eljutni.
  - ❖ Nem foglalkozik azzal, hogy biztossá tegye a cél elérését.
- **Víziók, álmodozás, innováció, alkotás, vállalkozás.**
- **Alapvető kérdések nehezek.**
  - ❖ Mit akarunk valójában ezzel a vállalattal?
  - ❖ Mit kellene tennie ennek a szervezetnek, hogy valami elképzelhető jövője legyen?
  - ❖ Stb...
- **Intuitív gondolkodásmód**
  - ❖ Gyakran nem tudatosan megy végbe.
  - ❖ Más tevékenységgel párhuzamosan és észrevétlenül.
  - ❖ **Analizálás**
    - 22-es csapdája.
    - Nem analitikus folyamatok analitikus kezelése láthatatlanná teszi a lényegét.
    - Problémamegoldás eszközeinek alkalmazása esetén levont következtetés.
      - Nem volt se hideg, se meleg, amíg a hőmérőt fel nem találták.
  - ❖ Laza, intuitív gondolkodásmód, befelé fordulás.
  - ❖ Sokszor saját következtetésüket sem értik.
  - ❖ Ítélet, meglátás, bölcsesség a jellemző.

- **Személyes és szubjektív jellegű fázis.**
  - ❖ Válaszok nem a külvilág elemzése alapján.
  - ❖ Hitet a tények elé helyezve.
  - ❖ Gyakran a problémamegoldás alapelvei sérülnek.
- **„Új világ” teremtése. (Vállalat alapítók.)**
- **Meghatározó, mozgató erő a szervezetek fejlődésének.**
- **Karizmatikus vezető.**
  - ❖ Iránykijelölő típus.
  - ❖ Megvalósításban sikeres.
  - ❖ Érzéke a küldetés megfogalmazására.
  - ❖ Másokat mozgósítani tud.
  - ❖ Szabályok figyelmen kívül hagyása.
  - ❖ Ösztönös cselekvés.
  - ❖ Félresöprése a másként gondolkodóknak.

Logikus és intuitív probléma megoldók

Balfélteke domináns egyének.	Jobbfélteke-domináns egyének.
Analitikus, logikus gondolkodás.	Erős szintetizáló képesség.
Erős verbális és számítási funkció.	Gyenge nyelvi kifejezőkészség.
Jobban reagál a szóbeli instrukciókra.	Jobban reagál a vizuális instrukciókra.
Konformistább.	Kevésbé konformista.
Szereti a jól definiált feladatokat.	Szereti a nyílt feladatokat.
Szisztematikusan deríti fel a dolgokat.	Felfedező típus.
Könnyen felidéz írott szöveget.	Erős képzelőerővel rendelkezik.
Egyedi tényekre koncentrálnak.	Elvekre koncentrálnak.
Szekvenciálisan veszi sorba az ötleteket.	Képes kezelni a kapcsolódásokat.
LOGIKUS PROBLÉMAMEGOLDÓ	INTUITÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ

5.1 Vízió

- **Jövőre tekintés.**
- **Proaktív szembesülés.**
- **Világos kép jövőkép alkotása.**
  - ❖ Tapogatózás
  - ❖ Árnykép (Definiálhatatlan.)
  - ❖ Kép folyamatosan formálódik.
  - ❖ Újraformálódik.
  - ❖ Világosabbá válik.
  - ❖ Bizonyos alapkoncepcióknak létezniük kell!
- **Képzelőerő**
  - ❖ Képesség alternatív jövőképek megfogalmazására. (Nem előrejelzés.)
  - ❖ Attitűd.
  - ❖ Gondolkodásmód.

- **Kreativitás.**
  - ❖ **Egyedi, szokatlan ötletek.**
  - ❖ **Befolyásoló tényezők**
    - **Konformitás.**
    - **Racionális cselekvésre irányuló igény.**
    - **Erőforrások korlátozottsága.**
    - **Erőltetés.**
    - **Ártatlanság és naivitás.**
    - **Információ rendelkezésre állása.**
    - **Időzítés.**
    - **Konkrét körülmények, lehetőségek, szabályok.**
(Hídépítésben nehéz kreatívnek lenni.)

5.2 Értékrend

- **Tartós szabályok.**
- **Személyre szóló iránymutatók.**
- **Elfogadható magatartás.**
- **Szülöktől és a társadalomtól örökölt értékeket.**
- **Belső kontroll-rendszer.**
- **Kapcsolatot az iránykijelölési és megvalósítási fázis között.**
- **A felülről közelített értékek meghatározzák a megfelelő megoldásokat.**
  - ❖ **"Mi pontosan kezdjük a munkát."**
  - ❖ **„Mi soha nem engedünk ki hibás alkatrészt az üzemből."**
  - ❖ **„Teljes szolgáltatást nyújtunk fogyasztóinknak, még a rövid távú profit rovására is."**
- **Szervezet egyedi jellegének és haladási irányának meghatározása.**
- **Hozzájárul a jövőképhez.**
- **Húzóerő.**
- **Behatárol.**
  - ❖ **"Tedd azt, amit a szervezet elvár Tőled, ne próbálkozz mással!"**

5.3 Elkötelezettség

- **Nehézségek, kudarcok leküzdése.**
- **Ötletek cselekedetekké válása.**
- **Szociálpszichológia**
  - ❖ **Kognitív disszonancia.**
    - **Belső konzisztenciára törekvés.**
    - **Új információ ellentmond korábbi meggyőződésnek.**
      - **Meggyőződés módosítása az új információval összhangban.**
      - **Információ elutasítása.**
      - **Információ elbagatelizálása.**
- **Eddigi befektetés nagysága.**
- **Hátrányok**
  - ❖ **Érveket figyelmen kívül hagyó elutasítása a kompromisszumnak vagy elképzelés feladásának.**
  - ❖ **Racionális értékelés csökkenése.**
(Szemben a fanatizmussal.)
  - ❖ **Elszigetelődés azoktól, akik most ellenségnek minősülnek.**
  - ❖ **Konok elkötelezettség negatív következményekkel jár a kollégák körében.**
  - ❖ **Figyelmen kívül hagyják, kevesebbet adnak a véleményére, vagy megsajnálják.**

- **Előnyök**
  - ❖ **Bukott termék kiváló.**
  - ❖ **A vezető kitart elképzelése mellett.**
  - ❖ **Végén nyer.**
  - ❖ **Példa pozitívvá és követendővé válik.**
  - ❖ **Befolyás nő.**
  - ❖ **Céltudatosság, elvszerűség és siker megtestesítője.**

Gondolkodásmódok átrendeződésének háttere

(„Honnan-Hová” átfogó történeti íve, fejlődési trend)

1 Múlt

„Rendszer, szabályozottság”.

1.1 Környezet

- Relatív stabilitás.
- Piacokon extenzív növekedés.
- Környezeti folyamatok előreláthatóak.
- Operatív válasz.
- Reagáló-reaktív magatartás.
- Belátható jövőre vonatkozó alternatívák előrejelzése.
(Tervezés, költségvetési keretek, célok lebontása szervezeti egységekre, vezetőkre.)
- Minőség a gyártó által definiált.
- Verseny az árak körül forog.
- Hatalmi struktúrát dominálja.
  - ❖ Kritikus funkció
    - Termelés.
  - ❖ Kritikus tudás
    - Műszaki, mérnöki ismeretek.
    - Sok műszaki felsővezető.

1.2 Munkavállaló

- Sikerhez szükséges képességeiket a vezetőknek, szervezetnek kell fejlesztenie.
- Vezetői támogatásra szorulnak a technológia, eszközhasználat, döntési kritériumok szabályok terén.
- Alacsonyabb rendű szükségletek kielégítése.
- Domináns szükségletek kielégítése szervezeten kívül.
- Kalkulatív stratégia.
  - ❖ Adott erő kifejtésért maximális javadalmasítás.)
- Nem vállal felelősséget, nem kezdeményez.

1.3 Szervezeti vezetési modell

- **Központi figura a vezető.**
  - ❖ Kialakítja, fenntartja, fejleszti a stratégiát, célrendszert, szervezeti struktúrát és rendszereket, szabályokat és eljárásokat.
- **Siker**
  - ❖ Teljesítmény = Specializáció + Szabályozottság.
- **Munkakörök, feladatok ezekhez kapcsolódó szabályrendszer kialakítása.**
  - ❖ Eredmény a rendszer és nem a munkavállaló függvénye.
  - ❖ Olyan rendszer létrehozása, amelyben nem lehet rosszul teljesíteni.
- **Feladatcentrikus vezető-beosztott kapcsolat.**
  - ❖ Feladatleosztás, szabályok részletezése, ellenőrzése a szabályok betartásának.
- **Magatartáskontroll**
  - ❖ Szabályok betartása.
  - ❖ Magatartás normához igazítása, a norma helyességének megkérdőjelezése nélkül.
  - ❖ Változtatási igény forradalmi hatású.

- **Tanulás, fejlesztés a vezető feladata, ő oldja meg a külső, belső problémákat.**
- **Munkavállaló érdemi döntést nem hoz, szabálykövető, szabályokba kódolt döntéseket hoznak a szabályokban rögzített tényállás után.**
- **Jó rendszer megalkotása + magatartáskontroll.**
- **Kérdések**
  - ❖ Egyéni vagy csoportos teljesítményt kell-e mérni?
  - ❖ Szabálykövető feladat végrehajtás (erőfeszítés) vagy teljesítmény (eredmény) a teljesítményértékelésben?
  - ❖ Lojalitás a hatalmi struktúra stabilizálódásához való hozzájárulás?
  - ❖ Kiválasztás alapja
    - Loyaltás vagy szaktudás?

2 Jövő

„Empowerment”

2.1 Környezet

- **Komplex, változó, előre nem jelezhető, turbulens, kiszámíthatatlan, váratlan, meglepetésszerű**
  - ❖ Szervezetekben új alkalmazkodási stratégia.
- **Lehetőségek, fenyegetések részben jelezhetők előre.**
- **Verseny színtere globális.**
- **Oligopol piac**
(Globális beszerző, gyártó, értékesítő konglomerátum, termel, termeltet, értékesít.)
- **Üzleti kockázat mellett megnőtt a különböző szervezeti kultúrák egymásra hatása, egymás mellett élése.**
- **Termékek életciklusa lecsökkent.**
  - ❖ Erkölcsi avulása gyorsabb, mint fizikai amortizációja.
- **Szervezetek életgörbéje rövidebb.**
  - ❖ Beolvadás, felvásárlás, eltűnik)
- **Reakcióidő rövidül.**
(Válaszadás a piaci, környezeti kihívásokra).

- **Nincs nyugalmi periódus, folyamatos változtatás.**
  - ❖ Egyik program hatása még nincs meg, másik program már indul.
  - ❖ Az idővel lépéstartás jellemzője, hogy a szervezetek olyan beruházásokba kénytelenek fogni, melyekről nem tudják, hogy megvalósulásuk idejére milyen piaci, környezeti igényeket fognak kielégíteni.
  - ❖ **Ritmus!**
    - Piaci szereplők dinamikáját, saját célok elérésére szolgáló gyors, rugalmas, egyensúlyt tartó stratégia.
- **Hozzáadott értékben megnőtt a tudás súlya.**
- **Szervezeti tanulás révén nagyobb tudáskombináció létrehozása.**
  - ❖ Megjelenik a termékekben is.
- **Anyagi jellegű hozzáadott értékben „utazók” lemaradnak.**
  - ❖ Fejlődő országok termékei, iparágai.
- **Minőség a vevő által definiált.**

2.2 Munkavállaló

- **Magasan képzett, problémamegoldó, képesség, készség.**
  - ❖ **Iskolai tanulmányok.**
  - ❖ **Szervezet is kiegészítheti.**
- **Munkavállaló rendelkezik valamilyen egyedi tudáskombinációval, tacit tudással.**
- **Birtokolják a folyamatok, eljárások, technológia, eszközhasználat tudását.**
- **Tudásuk meg is haladhatja a vezető tudásszintjét.**
- **Alacsonyabb rendű szükségletek már kielégítettek, a felsőbb szintűek motiváltak.**
  - ❖ **Önmegvalósításra törekvő, kezdeményező, felelősséget vállaló munkavállaló felhatalmazása és fejlesztése.**
- **Igyekezet a szervezeti és egyéni célok összhangjának megteremtésére.**
  - ❖ **Munkavállaló személyes sikerét abban látja, hogy a szervezetét sikeressé tegye.**
  - ❖ **Egyik alapkonfliktus megszűnik.**

- **Önmegvalósítás összekapcsolódhat a szervezeti célokkal.**
  - ❖ **Magasabb rendű szervezeti célok csak magasabb rendű egyéni célokat követő emberekkel érhetők el.**
- **A magasabb rendű motivációk kielégítése a munkához kötődik, a munka maga közvetlenül jutalmazó.**
- **Személyes stratégiát kihívó, fejlődést jelentő problémák felvállalása és megoldása jelenti, mely a szervezet és egyén számára is siker.**

2.3 Szervezeti vezetési modell

- **Hagyományos vezetőkép felülvizsgálata.**
- **Nincs idő a szolgálati útra, célokat feladatokra lebontó folyamatra.**
- **Vevővel kapcsolatba kerülőnek helyben kell döntést hoznia.**
  - ❖ **Partnerek elvesztésének veszélye.**
- **Nem a vezető a siker letéteményese.**
- **Nagy összefüggések, környezeti kihívások felismerése, szervezeti válaszok megtalálása, erőforrások elosztása, feltételek biztosítása, beosztottak fejlesztése, támogatása.**
- **Nem magatartáskontrollal történő szabályozás, hanem mindenki által elfogadott értékekkel történő irányítás.**
- **Értékek követése fontosabb, mint a pénzügyi teljesítmény. (Paradoxon !)**
- **Több, mint delegáló vezető.**
  - ❖ **Feladatkiadásra, a „vezető-beosztott” kapcsolatra minimális figyelmet fordít.**
- **Beosztottainak problémát ad, rendelkeznek képességekkel, készségekkel, megoldják.**
- **Megvalósításhoz szükséges eszközöket a beosztottra ruhazza, teljesen felhatalmazza. (Bizalom!!)**

- **Koordinációs és kontroll rendszer**
  - ❖ **Több, jobb információval rendelkező beosztott döntési és cselekvési szabadságot kap.**
  - ❖ **Jutalom, képzés, tréning.**
- **Kritikus elem**
  - ❖ **Szervezeti tudás kialakítása. (Tudásmenedzsment)**
- **Szervezeti struktúra**
  - ❖ **Technológia**
    - **Tudást, mint hozzáadott értéket honoráló.**
  - ❖ **külső környezet**
    - **Gyors reakcióidőt követel.,**
  - ❖ **Egyén és vezetője közötti kapcsolat más minőségű.**
  - ❖ **Lapos struktúra**
    - **Szervezeti alapképesség.**
      - **Piac által megkülönböztető, felismert, elismert minőséget hoz létre.**
      - **Core competence.**
    - **Csinálni vagy venni.**
      - **Minden olyan tevékenységelem kiszervezése, amely szerződéses alapon költséghatékonyabb.**
      - **Make or buy!**
    - **Szervezeti folyamatok kialakítása hozzáadott érték elvű.**
      - **Értéklánc meghatározása, mely a vevő számára értéket teremt.**
      - **Minden olyan tevékenység elhagyása, vagy újraszervezése, amelynek a vevő szempontjából nincs hozzáadott értéke.**
      - **Value chain.**

- **Siker**
  - ❖ **Teljesítmény = Tudás(információ) + Felhatalmazás (empowerment)**
- **Kontroll**
  - ❖ **Teljesítménykontroll.**
  - ❖ **Célok elérésének kontrollja.**
  - ❖ **Célokhoz a beosztott visszatérítése.**
- **Nem teljesítményt meghatározó magatartás, hanem teljesítményt befolyásoló ok-okozati kapcsolat.**
- **Kérdések**
  - ❖ **Mit mérjen a teljesítményértékelés, és az eredményeket mire használják?**
  - ❖ **Elismertség vagy önmegvalósítás?**
    - **Jó teljesítményt megfelelő feladatokkal vagy státussal ismerjék-e el?**
  - ❖ **Teljesítményre vagy potenciálra legyen alapozva a kiválasztás, javadalmazás, előmenetel?**

Megjegyzés

Delegálás

- ❖ **Döntések átengedése.**

Részvétel (participáció)

- ❖ **Vezetés definiálja a feladatot, magatartást, teljesítménycélokat, célok fontosságát, célpreferenciákat.**

Empowerment

- ❖ **Munkavállaló határozza meg a feladatot, magatartást, célok fontosságát, célpreferenciákat.**
- ❖ **Munkavállaló problémát kap a vezetőtől.**
- ❖ **Teljesítmény célokat a vezető és munkavállaló közösen határozzák meg.**

3 Jelen

„participáció”

- Piaci oldal
  - ❖ jövőmodell húzza.
- Munkavállalói oldal
  - ❖ Múlthoz közelebb.

3.1 Környezet

- Hasonló a „jövő” környezetéhez, csak még kevésbé dinamikus és gyors.
- A szolgáltatások, tudás döntő módon épül be a termékek értékébe.
- Minőséget a vevő definiálja.
- A verseny számos piacon globális.
- Termék életgörbe rövidebb.
- Szervezetek is folyamatos változásra kényszerülnek.
  - ❖ Alkalmazkodás kényszere.
- Még ismertek az üzleti, szervezeti-strukturális válaszok a piaci kihívásokra, de ezek bevezetése többtényezős, környezet diktálta vezetői, munkavállalói magatartást követel.

3.2 Munkavállaló

- Magasan képzett, általános és specifikus szakmai tudás, problémamegoldó képesség, egyedi tudáskombináció.
- Alacsonyabb rendű szükségletek kielégítettek.
- De a munkavállaló többnyire szervezeti pozíciója, elismertsége által motivált.
  - ❖ Hatalomra törekvés.
- Szervezeti és egyéni célok önmegvalósítási szintre jellemző konvergenciája nem valósul meg.
  - ❖ Önmegvalósítás szintjén észlelt siker helyett az erőfeszítésért előmenetelt vár.
- A vezető-beosztott viszony tranzakciós szinten marad.
- A siker mércéje
  - ❖ Előmenetel, státuszhierarchiában elfoglalt hely, mint a teljesítmény külső megerősítője és személyre visszacsatolása.
- Kalkulatív stílus.
  - ❖ Nem azonos az önmegvalósító motivációval.
  - ❖ Munkavállaló hajlamos felelősséget vállalni, kezdeményezni, de a felelősségvállalás tranzakciós kalkuláció tárgya.
  - ❖ Döntési folyamatba való bevonásért felelősséget vállal, ha ez státuszt kölcsönöz.
  - ❖ Különbözteti, amit elvárnak, semmi többet.

3.3 Vezetési és szervezeti modell

- Munkavállaló döntésekbe való bevonása, részvételének biztosítása, melynek a célja a felelősségvállalás elnyerése.
- Gyenge feladat meghatározás, erős kapcsolat orientáltság.
- Hangsúlyos a csapat és team munka.
- Megegyezőes eredménycélokkal történő vezetés.
- Divizionális szervezet.
- Kontrolltechnika
  - ❖ Teljesítménykontroll.
  - ❖ Teljesítménykontroll elsősorban pénzügyi kontrollt jelent.
- Siker
  - ❖ Teljesítmény = Delegálás + Pénzügyi kontroll.
- Kérdések
  - ❖ Hogyan lehet a részleg célok és szervezeti célok összhangját megteremteni?
  - ❖ Osztonzés (fizetés) vagy fejlesztés?
    - Vezető tranzakcionális technikával ellentételezze adott motivációs szinten levő dolgozó erőfeszítéseit?
    - Atalakitó logikával próbálja magasabb motivációs szintre segíteni?
  - ❖ Részvétel milyen szintjét biztosítani az elvárt felelősségvállalásért, kezdeményezésért cserébe?
  - ❖ Teljesítmény és státuszszerezésért folytatott politikai manőverek viszonya
    - Jobb státusz, több erőforrás, jobb teljesítmény, jobb státusz.....

Stratégiák és gondolkodásmódok

(Agy helyzetértékelő stratégiái)

1 Tudatos stratégia

- Logikus és határozott stratégia.
- Analitikus gondolkodásmód.
  - ❖ Analízis
    - Tudományos kutatómódszer.
    - Részekre, elemekre bontás alapján történő elemzés.
- Objektivitás.
- Racionalitás.
- Tapasztalat, tanulás alapján reagálás.
- Időigényes „lassú”.
- Információ igénye nagy.
- Üzenet direkt csatornákon keresztül.

- **Menete**
  - ❖ **Egész részekre bontása.**
  - ❖ **Tények, adatokat, aprólékos bizonyítékok tanulmányozása.**
  - ❖ **Racionális elemzés ismert összefüggések, szabályok, törvények és ezek meghatározott alkalmazási sorrendje szerint.**
  - ❖ **Érvekkel alátámasztott logikus döntés.**
  - ❖ **Helyes válasz, védhető döntés, logikus megoldás, optimális stratégia.**
- **Cél**
  - ❖ **Jövő megismerése.**
  - ❖ **Reagáló viselkedés.**
    - **Illeszkedő gondolkodás.**
    - **Passzív módon szembesülés a következményekkel.**
- **A kompetens probléma megoldási típusba tartozók tudják, hogyan kell célirányosan gondolkodni.**
- **Analitikus eszközeiket arra használják, hogy a komplex problémákra optimálisokhoz közeli megoldásokat találjanak.**
- **Emocionalitás, intuíció a rendszer zavarát jelenti, az emberi tökéletlenség megnyilvánulása.**
  - ❖ **Hangsúly az elemzésen és a logikán.**

Megjegyzés

- **A valóságban több a bizonytalanság, több az előre nem kalkulált lehetőség.**
- **Nagy mennyiségű, ellentmondásos információból kell következtetést levonni.**
- **Előfordulhat, hogy a döntéshozónak olyan információkra is szüksége van, melyek semmiféle adatbázisban nem találhatóak meg.**
- **Az alapvető kérdések nagyon nehezek.**
- **Kizárólag analitikus gondolkodással nem válaszolhatóak meg.**
- **Gyakran nincs idő mérlegelésre!**

2 Tudat szintje alatti stratégia

- A „hatodik érzék.”
- Intuitív gondolkodásmód.
  - ❖ Intuíció
    - Ösztönös megérezés, felismerés, a dolgok mélyére látás.
    - Képesség az igazság előzetes logikai okfejtés nélküli közvetlen, élményszerű felismerésére.
    - Alapja a korábban szerzett, felhalmozott tapasztalatok, ismeretek.
  - ❖ Intuitivizmus
    - Valóság közvetlen megismerése az érzéki tapasztalattól és a racionális gondolkodástól független intuíció alapján történik.
- Elemzés nélküli gondolkodás, döntés, cselekvés.
- Személyes és szubjektív természetű.
- Irracionalitás.
- Válaszok nem a külvilág tényeinek feldolgozása alapján születnek.
- Hit, megérezés, meggyőződés a tények fölé helyezve.
- Ítélet, meglátás, bölcsesség jellemző a gondolkodásra.
- Gyakran nincs bizonyíték a válaszra.

- Szabályok lehetséges figyelmen kívül hagyása.
- Ösztönös cselekvés.
- Globális problémakezelés.
  - ❖ Egészre tekintés.)
- Nem tudatosan megy végbe.
- Gyors.
  - ❖ „Pillanatok”.
- Üzenetek indirekt csatornákon keresztül.
- Proaktív módon szembesülés a következményekkel.
  - ❖ Gyakori fizikális reakció. (Pl. izzadás).
  - ❖ Reakció az elemzés végeredménye előtt.
- Cél: Jövő megalkotása.
- Adaptív tudatalatti
  - ❖ Belső számítógép (Kapacitás, csendes és gyors.)
  - ❖ Képesség (Hatodik érzék.)
    - Kevés információból gyors helyzetmegítélés, célok meghatározása, cselekvés.
    - Pl. stresszhelyzet, veszélyhelyzet.
  - ❖ Rendszer, melyben az agy következtetésre jut, de nem hozza tudomásunkra.
    - Viselkedési vonzatok.
    - Eredményre gyakorolt hatás.
  - ❖ Lényeglátás
    - Gyors helyzetfelismerés kritikus pontja.
    - Információk szelektálása.
    - Különböző helyzetekben közös jellemzők felfedezése.
    - Rövid idő alatt melyik/milyen információra kell koncentrálni?

Megjegyzés

- Nem analitikus folyamatok, intuitív megoldások analitikus kezelése integritásuk sérülését eredményezheti.
- Két stratégia közötti választás helyzetfüggő.
- Tudatos stratégiában jobban bízunk.
  - ❖ „Lassan járj, tovább érsz!”
  - ❖ „Gondol végig még egyszer alaposan! „
  - ❖ „Ne Húbele Balázs módjára..!”
  - ❖ Intuíció háttérbe szorítása.
- Tudatalatti „tévedései”.
  - ❖ Vágyálmok, előítéletek, egyéb érdekek, felfogás, érzelmek, stb..miatt.

ESETTANULMÁNYOK

Gondolkodásmódok

1 Elektródák

- Menedzserek és operációkutatók agyhullámainak vizsgálata.
- Elektródák helyezése egészséges vezetők, és operációkutatók jobb és bal agyféltekéjére.
- Eltérő szakterületekre vonatkozó problémák megoldása.
- Agyhullámokra vonatkozó adatok összegyűjtése.
- Agyhullámok összehasonlítása.
- Minden problématípus esetén
  - ❖ Vezetők
    - Intenzívebb jobb félteke által irányított (intuitív/divergens) tevékenység.
  - ❖ Operációkutatók
    - Bal félteke által vezérelt (analitikus/konvergens) tevékenység erősebb.
- Mindkét csoport intenzívebbnek bizonyult a saját területéhez közelebb álló problémáknál.

2 Művészek és műszakiak

- Művészeti Kar (Irodalom, festészet, építészet, zene, stb..)
- Műszaki és Természettudományi Kar (Matematika, műszaki ismeretek, természettudományok.)
- Hat fajta teszt alkalmazása az analitikus és logikai képességek vizsgálatára.
- Hat fajta teszt alkalmazása a képzelőerő, intuíció véleményezésére.
- Mindkét típusú teszt mind a hat variációjának kiosztása mindkét karon valamennyi új hallgatónak. (Másod, harmad és negyed évesek kiválasztott mintájának is.)
- Kezdő műszaki és természettudományi hallgatók messze az átlag feletti értékeket értek el az analitikus teszteknel.
- Teljesítmény tovább emelkedett az egyetemi évek, a tanulmányok során. (Negyedévesek érték el a legjobb teljesítményt.)
- Képzelőerőre vonatkozó teszteknel ellenkező eredmény.
- Felsőbb évesek gyengébb eredményt mutattak, mint az alsóbb évesek.
- A művészeti fakultás hallgatóinál ellentétes az eredmény.
- A felsőbb éves művészeti hallgatók szignifikánsan jobb eredmény érték el a képzelőerőt vizsgáló teszten, mint a kezdő hallgatók.
- A felsőbb éves művészeti hallgatók analitikus képességei leromlottak.

Következtetés

- **Műszaki képzés javítja a problémamegoldó képességet.**
- **Műszaki képzés lerontja az iránykijelöléshez szükséges, képzelőerővel kapcsolatos képességeket.**
- **Mindkét diákcsoportnál lényeges különbség figyelhető meg a gondolkodásmódban.**
- **A gondolkodásmódbeli különbség a tanulmányok előrehaladtával fokozódik.**
  - ❖ **Műszaki hallgatók egyre jobban elsajátítják az analitikus gondolkodásmódot.**
  - ❖ **Művészettel foglalkozó hallgatókra az intuitív, képzelőerőre támaszkodó gondolkodás és annak fejlődése jellemző.**

Emberi agy féltekéi

Bal félteke	Jobb félteke
Beszéd •Szavakban való gondolkodás •Verbális kommunikációnk	Látás •Képek kivetítése •Gesztusokkal, hangtónusokkal, arckifejezésekkel történő kommunikáció •Emlékezés arcokra
Időérzékelés •Idő pontos észlelése •Jelen, múlt, jövő megkülönböztetése •Szekvenciális, egyenes, lépésről lépésre haladó	Térérzékelés, lényeglátás •Szerveződések térbeli érzékelése •Az egész lényének felismerése, a globális és a részleges elkülönítése
Racionalitás •Valószínűségek kezelése •Logikus, reális, szó szerinti értelmezés, kategorizálás, definiálás, differenciálás •A dolgok szétválasztása, egyértelműség keresése, deduktivitás •Okok és okozatok:következmények	Intuíció •Lehetőségek keresése •Képzelőerő •Részek összekötése az egésszel •Szintetizálás •Érzelmek •Ösztönös tudás
Számolás •Kvantitatív, számok •Matematika, binaritás	Elemzés •Hasonlatosság, valószínűség keresése •Dolgok összekapcsolása
Értékelés •Kritizál, megítél, prioritásokat állapít meg	Generálás •Kreativitás •Manőverezési képesség •Mindig többre vágyás

Lényeglátás

1 Két csomag kártya

- Két kártyacsomag. (Piros és kék.)
- Piros vagy a kék csomagból húzni kell egy-egy lapot!
- Piros csomag lapjai
  - ❖ Nagy összegű nyereség/veszteség.
- Kék csomag kártyái
  - ❖ Szerény nyereség/veszteség.
- Kb. 10 kihúzott lap után piros kártya húzása esetén tenyér izzadása, azaz idegesség.
- Kb. 50 lap után egyre többször a kék csomag választása.
- Sejtés megfogalmazása a két csomag összetételére vonatkozóan.
- Kb. 80 kihúzott lapig tart a tanulás folyamata.
- Kerülni kell a piros csomagot!

Következtetés

- A tudat szintje alatti stratégia alkalmazása. (10 kártya kihúzása után.)
- Gyorsan működésbe lép hézagos információ alapján.
- Indirekt csatornán küldött üzenet.
- Stresszreakció.
  - ❖ Viselkedés megváltozása.
- Lényeglátásra vonatkozó igyekezet.
- Sejtés megfogalmazása a két csomag összetételére vonatkozóan.
  - ❖ Kb. 50 lap után.
- Tanulási folyamat kb. a 80. lapig tart.
- Tanulás alapján reakció.
- Tudatos stratégia alkalmazása
  - ❖ Lassan lép működésbe.
  - ❖ Sok információ alapján.

2 Tanárértékelés

- Tanárokról hang nélküli videó felvétel bemutatása diákoknak.
- Feladat
  - ❖ Tanárok hatékonyságának megítélése.
- T = 10 s
- Diákok könnyedén megítélték az egyes tanárok hatékonyságát.
- T = 5 s
- Eredmény változatlan.
- T = 2 s
- Eredmény változatlan.
- T = 4 hónap. (Félév.)
- Megítélés lényegében azonos.
- Kísérlet alanyai nem ugyanazok a diákok voltak a különböző időpontokban.

Következtetés

- Adaptív tudatalatti ereje
  - ❖ Kevés információ alapján gyors ítélet, döntés.
- Észlelési hibák veszélye
  - ❖ Pl. Első benyomás
    - Értékelésben nagy szerepe a sorrendnek.
    - Megszab egy irányt.
    - Befolyásolja az összes többi súlyát.
    - Aránytalanul nagy hatása van az ítéletre.
    - Néma a felvétel.
(Döntés csak a képek alapján.)

3 Házaspárok

- Házaspárok felszerelése elektródákkal, érzékelőkkel. (Pulzus, izzadás, hőmérséklet, fészkelődés.)
  - ❖ Nonverbális jegyek.
- Beszélgetés egymással a kapcsolatban vitát okozó témáról.
- T = 15 perc.
- Vizsgált házaspárok száma több, mint 3000 volt.
- Videó felvétel kódok szerinti elemzése.
- Felismerhető érzelmek 20 kódszámmal ellátott kategóriába sorolása
  - ❖ Lenézés, megvetés, harag, védekező állásba vonulás, siránkozás, sopánkodás, szomorúság, időhúzás, semleges álláspont, stb..
  - ❖ Taktikákra következtetés.
  - ❖ Nonverbális jegyek.
- Emberek arcáról az érzelmi megnyilvánulások leolvasása.
- T = 1 s időközönként.
- Két típusú eredményt egyesítik.
- Pontos előrejelzés: 90 %.
- Beszélgetés ideje.
- T = 60 perc.
- Pontos előrejelzés: 95 %.
- T = 3perc.
- Pontosság elég meggyőző.

Következtetés

- Házasság perspektívája rövid idő alatt, kevés információ alapján megítélhető.
- Kellemes, könnyed beszélgetés mélységei.
- Értékelés menete
  - ❖ Tudatalatti stratégia
    - Lényeglátás.
    - Vizsgálendő jellemzők kijelölése.
    - Előrejelzés feladatának leegyszerűsítése.
  - ❖ Tudatos stratégia
    - Megfigyelt jellemzők szisztematikus elemzése a megadott kódrendszer és összefüggések alapján.
- Értékelés eredménye
  - Házasságok kézjegye
    - ❖ Analógia: Morse stílus.
    - ❖ Személyiség bizonyos része tudatalattiból felbukkan.
    - ❖ Természetesen és automatikusan megjelenik.
    - ❖ Nincs tudatos vágy, akarat a különbözőségre.
    - ❖ Már a legkisebb megnyilvánulásban (morzemintában) megjelenik.
    - ❖ Néhány elem után ismertté válik a stílus. (Házasság, rádiós beazonosítható.)
    - ❖ Házasságok könnyen megérthetők, bekódolhatók.

- **Kapcsolatok fajtái**
  - ❖ **Pozitív érzelmi többlet**
    - Pozitív érzelmek elnyomják az ingerlékenységet.
    - Lökharító.
  - ❖ **Negatív érzelmi többlet**
    - Tartós következtetés egymásra vonatkozóan.
  - ❖ **Pozitív és negatív érzelmek ingadozásának ábrázolása.**
    - Tendencia hamar felismerhető.
    - Lefelé haladás gyakorlatilag korigálhatatlan. (94%)
- **Kritikus tényezők**
  - ❖ **Védekező állásba helyezkedés.**
  - ❖ **Időhúzó taktika. (Férfiak.)**
  - ❖ **Kritika. (Nők.)**
  - ❖ **Lekicsinylés.**
    - Legfontosabb.
    - Hierarchikus szemlélet.
    - Stressz.
    - Immunrendszer működésére kihat.

4 Diákok

4.1 Személyiség megítélés módszerei

- **Gyakori találkozások.**
  - ❖ Folyamatos.
  - ❖ Időtartam: hosszú.
- **Közvetlen környezet (intim szféra) tanulmányozása.**
  - ❖ Egyszeri.
  - ❖ Időtartam: rövid.
- **Eysenck féle személyiség tipológia teszt.**
(Saját, szubjektív megítélés.)

4.2 Személyiségjellemzők dimenziói

- **Extrovertáltság**
  - ❖ Társaságkedvelés vagy visszahúzódás.
- **Barátságosság**
  - ❖ Bíz az emberekben vagy gyanakvó.
  - ❖ Együttműködési készség.
- **Tudatosság**
  - ❖ Szereti a rendet maga körül vagy rendetlen.
  - ❖ Önuralom vagy akaratgyengeség.
- **Érzelmi stabilitás**
  - ❖ Aggodalmaskodó vagy nyugodt.
  - ❖ Biztonságban érzi magát vagy sem.
- **Innovációs készség**
  - ❖ Egyediség vagy alkalmazkodás.
  - ❖ Élénk képzelőerő vagy tényekhez ragaszkodás.

4.3 Eset

- **80 diák személyiségjellemzőinek vizsgálata.**
- **Legjobb barátok állásfoglalása.**
  - ❖ Folyamatos, hosszú kapcsolat.
  - ❖ Barátok pontosan le tudták írni a vizsgált alanyok személyiségét.
- **Idegenek állásfoglalása .**
  - ❖ Vizsgált alanyok szobáinak szemrevételezése.
    - Indirekt információ.
  - ❖ Időtartam: 15 perc.
  - ❖ Kérdőív kitöltése.
    - Egyszerűen megfogalmazott kérdések.
    - Megadott szempontok és skála alapján pontozás (1,2,3,4,5)
    - Leegyszerűsített döntéshozatal.
- **Eredmény**
  - ❖ Extrovertáltság, barátságosság megítélése
    - Barátok jobban ítélték.
  - ❖ Tudatosság, érzelmi stabilitás, innovációs készség megítélése
    - Idegenek jobbak.
  - ❖ Az idegenek 3:2 arányban helyesebben ítélték meg a vizsgált alanyok személyiségét.

Következtetés

- Legszemélyesebb dolgok hordozzák a lényegi információt.
  - ❖ Identitásigény jelei
    - Milyennek szeretné magát látni a világban?
    - Pl. diploma a falon.
  - ❖ Viselkedésből származó jelek.
    - Pl. Rend a polcon.
  - ❖ Jó közérzetre törekvés
    - Pl. Illatgyertyák, poszter a falon.
- Lényegre koncentráció lehetősége
  - ❖ Nincsenek a zavaró, irreleváns információk.
  - ❖ Személyes találkozásoknál nagyon sok információ.
(Gyakran félrevezető, zavaró, lényegtelen információk.)

Tudatalatti döntéshozatal

1 Kártya húzása

- Piros vagy a kék csomagból húzni kell egy-egy lapot!
- Piros csomag lapjai
  - ❖ Nagy összegű nyereség/veszteség
- Kék csomag kártyái
  - ❖ Szerény nyereség/veszteség.
- Kb. 10 kihúzott lap után piros kártya húzása esetén tenyér izzadása, azaz idegesség.
- Kb. 50 lap után egyre többször a kék csomag választása.
- Sejtés megfogalmazása a két csomag összetételére vonatkozóan.
- Kb. 80 kihúzott lapig tart a tanulás folyamata.
- Kerülni kell a piros csomagot!

2 Mondatok

- Kb. 10 db. értelmes mondat összeállítása összekevert szavakból.
- Öregségre utaló szavak a mondatokban.
  - ❖ Kísérlet után lassabb, nehezkesebb járás.
- Szelídségre utaló szavak a mondatokban.
  - ❖ Kísérlet után szelíd viselkedés, erősebb tolerancia.
- Agresszivitásra, durvaságra utaló szavak.
  - ❖ Türelmetlen, ingerlékeny viselkedés.
- Kondicionáló hatás.

3 Professzorok és csövesek

- Csoport két részre osztása.
- Szerepkörök közlése az egyes csoportokkal.
- Feladatok megoldása előtt 5 percre a szerepkörökre való koncentráció.
- Professzor csoport és csöves csoport tudásszintje a kísérlet előtt megegyezett.
- Professzorok teljesítményszintje: 56%,
- Csövesek teljesítményszintje: 42%.

4 Négerék

- Színe bőrű hallgatók vizsgálója.
- Csoport két részre osztása.
- Egyik csoportnál az első kérdés faji hovatartozásra vonatkozó kérdés.
- Eredmény
  - ❖ Színes bőrűek tanulmányi előmenetelével kapcsolatos összes sztereotípiá beugrása.
  - ❖ 50% - os teljesítmény a másik csoporthoz viszonyítva.
  - ❖ Megkérdezett hallgatók véleménye
    - Említett kérdésnek nem volt jelentősége.
    - Nem oka a gyengébb teljesítménynek.

5 Kártyaparti

- Előzetes szabályrendszer kidolgozása.
- Szabályrendszer a játékosok előtt ismeretlen.
- Játékosok együttműködés esetén nyerhetnek.
- A játék során fokozódó együttműködés.
- Együttműködésre vonatkozó kérdésekre adott válaszok alapján
  - ❖ Együttműködés figyelmen kívül hagyása.
  - ❖ Válaszok és tényleges viselkedés közötti korreláció: 0

6 Döntésképtelenség

- Orvosi kísérlet.
- Ventromediális prefrontal cortex sérülése.
- Információ szűrésére, preferencia sorrend megalkotására, véletlen események feldolgozására való képtelenség.
- Nincs felszabadulás, nincs meg a lényeges dolgokra koncentráció lehetősége.
- Döntésképtelen személyek.
- Kártyák húzása.
  - ❖ Nincs stressz reakció. (Nem izzadt a tenyerük.)
  - ❖ Nincs stratégia igazítás a rossz lap elkerülése céljából.
  - ❖ Megszakadt kapcsolat a tudás és cselekvés között.
  - ❖ Nincs biztosítva az érzelmi pluszt (tenyerizzadás) a jó irány kereséséhez, felismeréséhez.

7 Kötelek

- Fellógatott kötelek egymástól elérhetetlen távolságra.
- Kötelek összekötése a feladat.
- 4 megoldás létezik.
  - ❖ Tárgyhoz (pl. szék) rögzítés.
  - ❖ Kampózás.
  - ❖ Segédkötél.
  - ❖ Belengetés.
- Negyedik megoldásra a csoport tagjai nem jöttek rá.
- Plusz gondolkodási idő: T = 10 perc.
- Burkolt utalás.
  - ❖ „Véletlenül” mozgásba hozott kötél.
- Csoporttagoknak a negyedik alternatíva „beugrott”.
- Kérdésekre adott válaszaik alapján
  - ❖ Nem vették észre a kapott segítséget.

8 Villámrandi

- 24 férfi és 24 nő.
- Nők rögzített helyen.
- Férfiak szisztematikusan vándorolnak.
- Beszélgetés ideje: T = 6 perc.
- Kérdőíven a szimpatikus „partner” bejelölése.
- Kölsönös jelöltség esetén e-mail cím csere.
- Továbbfejlesztett változat
  - ❖ Kérdőív a potenciális partner tulajdonságairól.
  - ❖ Értékelés skálája: 1.....10
  - ❖ Kategóriák:
    - Szépség, közös érdeklődés, szórakoztató egyéniség, őszinteség, intelligencia, ambíció.
  - ❖ Találkozó kezdete előtt és végén kitöltendő a kérdőív.
  - ❖ Vizsgálat megismétlése félév múlva.
- Kérdőív kitöltése tudatos stratégia alapján.
- Elképzelés hiányos.
  - ❖ Választási lehetőség esetén preferenciarendszer lehetséges változása.
  - ❖ Kb. egy hónap múlva visszaáll az eredeti igény.

Következtetések

- Tudatalatti stratégia alkalmazásával gyakran jobb eredmény adódik.
  - ❖ Tudatalatti által megtalált válasz vezet rá a megoldásra.
- Tudatalatti biztosítja a kapcsolatot a tudás és cselekvés között.
  - ❖ Tudatalattiból felbukkanó gondolatok hatására döntések, cselekvések.
- Információ mennyisége: minimális.
- Ítéletalkotás minimális tény mennyiség alapján.
  - ❖ Pl. Kártyák húzása piros vagy kék csomagból.
  - ❖ 10 lap után figyelmeztetés.
(Ne a piros pakliból!)
  - ❖ Tudatos döntéshozatal: 80 lap után.

- **Tematizáció**
  - ❖ Adaptív tudatalatti nem tájékoztatta az agy többi részét a hirtelen támadt gondolatokról.
  - ❖ Viselkedésre vonatkozó döntés.
  - ❖ Tulajdonságok, érdekek, feltételek premisszájának betáplálása.
- **Tesztek objektivitásának kérdése.**
- **Szabad akarat: Illúzió**
- **Gondolat, cselekedet befolyásolható/befolyásolt a külső körülmények által.**
- **Tudatalatti szerepe: „Lelki komornyik”.**
  - ❖ Szavak, körülmények által sugallt a környezet által elvárt viselkedés.
(Öregség, durvaság, szelídség, kék kártya húzása, együttműködés.)
  - ❖ Érzelmi plusz biztosítása a jó irány kereséséhez, felismeréséhez.
- **Szabadsági fok: Megoldandó feladatra koncentráció.**
- **Tudatalatti döntés magyarázatának erőszakolása veszélyes.**
  - ❖ Emberek nincsenek tudatában a cselekvéseiket, döntéseiket befolyásoló tényezőkkel.
  - ❖ Úgy érzik, hogy mindezek tudatában vannak.

Implicit asszociáció

1 Implicit asszociációs teszt

- **Számítógépes teszt.**
- **Két eltérő kategória szerinti besorolás.**
- **Szavak egyenként villannak fel a képernyőn, és valamelyik csoportba sorolandók.**
- **„Gondolkodás nélküli” döntés.**
- **Reakcióidő a kísérleti alanyok**
  - ❖ **Asszociációs képességének mérése.**
  - ❖ **Beállítottság, értékrend értékelése.**
    - **Kevesebb idő: Férfi/Karrier, Nő/Család.**
    - **Több idő: Nő/Karrier, Férfi/család.**
    - **Kevesebb idő: Fekete/rossz, Fehér/jó.**
    - **Több idő: Fekete/jó, Fehér/rossz.**
    - **Tesztek 80%-ában fehér preferencia mérése.**

2 Ügyfélkapcsolati tőke

- Sikeres autókereskedő.
- Lényeglátás.
  - ❖ Azonnali döntések a vevő igényéről, hangulatáról, stb..
- Nincsenek előítéletei.
  - ❖ Nem ítél a külső alapján.
  - ❖ Tudja, mikor kell megfékezni az ösztönös gondolkodást.
  - ❖ Vevőkkel egyenlően bánik.
    - „Mindenki egyenlő valószínűséggel vesz autót”.
    - „Legvalószínűtlenebb eset a legjobb vevő.”
      - Kamasz kölyök. (Milliomos szülőkkel.)
      - Gazdálkodó „munkaruhában”. (Nagyon gazdag.)

3 Becsapósi

- Csapattagok
  - ❖ Fehér férfiak/nők.
  - ❖ Fekete férfiak/nők.
  - ❖ Hasonló megjelenés.
  - ❖ Hasonlóan diszkrét öltözködési stílus.
  - ❖ Hasonló kor.
  - ❖ Hasonló értelmi, kommunikációs képesség.
  - ❖ Hasonlóan kvalifikáltak, stb..
- Autókereskedések felkeresése autóvétel szándékával.
- Legolcsóbb autó iránti érdeklődés.
- Kereskedő által felajánlott ár után alku. (T = 40 perc)
- Kereskedők árajánlatai nem és bórszín függvényében.
  - ❖ Fehér férfiak. (Legkedvezőbb.)
  - ❖ Fehér nők.
  - ❖ Fekete nők.
  - ❖ Fekete férfiak. (Legkedvezőtlenebb.)
  - ❖ Szignifikáns különbség!
- Kereskedők tapasztalatai alapján erős asszociáció
  - ❖ Balek vevő/nő,
  - ❖ Balek vevő/kisebbség viszonylatában.

- **Kereskedő gondolkodási módjai**
  - ❖ **Tudatos szint**
    - **Vevő jellemének tanulmányozása alapján dönt az árról.**
    - **Nem lehetett volna különbség az ajánlati árakban!**
(Minden egyezett a vevőknél.)
  - ❖ **Tudatalatti reakció**
    - **Ajtón belépő vevő váltja ki.**
    - **Előítéltre rácáfoló tények.**
(Okos érvelés az alkunál)
    - **Eredeti hozzáálláshoz ragaszkodás.**

4 Harsona

- **Parván mögötti próbajáték.**
- **Bizottság számára láthatatlanok.**
(„Vak” meghallgatás.)
- **33 pályázó.**
- **Hangszer: Harsona.**
- **Képzett komolyzenész zsűritagok számára néhány taktus után felismerhető a zenészek képessége.**
- **Egy hölgy elsőpró sikert aratott.**
- **Megrögzött előítéletek miatt fokozatosan eltávolították.**
- **Indokok**
  - ❖ **Fizikai adottságok.**
  - ❖ **Levegőhiány hallható.**
  - ❖ **Megbízhatatlan.**
  - ❖ **Hiányos szakmai ismeretek.**
- **Pereskedés. (T = 5 év.)**

5 Vadászkiált

- „Vak” meghallgatás.
- Nyertes egy picike hölgy.
- Eddig a zenekarban játszott.
- A zsűri tagjai előtt évek óta ismert volt a játéka.
- Fizikai adottságai az eddigi megítélését negatívan befolyásolták.

Következtetés

- **Implicit (tudatalatti) asszociációk szerepe jelentős a meggyőződésben, viselkedésben.**
- **Tudatos szint**
  - ❖ Világnézeti alap.
  - ❖ Kinyilvánított értékrend.
  - ❖ Magatartás szervezése, megnyilvánulások.
- **Tudatalatti szint**
  - ❖ Második attitűdszint.
  - ❖ Azonnali, automatikus asszociációk.
(Pl. Férfias hangszer/nő)
  - ❖ Gondolkodást megelőzve.
(Nem lehet gondosan megválogatni.)
  - ❖ Hatása nem tudatosult.
(Nem szándékos és tudatos előítélet.)
  - ❖ Magatartásra kihat.
    - Diszkrimináció
(Nem, faji hovatartozás.)
    - Kommunikáció bizalmatlanságot sugall.
    - Visszajelzés ennek megfelelő.

- **Objektív helyzetben mutatkozik meg a dolgok igazi értéke.**
(Paraván mögötti játék.)
- **Gyors ítéletalkotás félrevezető lehet.**
- **Viselkedés megváltoztatásával a tudatalatti tudatosan befolyásolható.**

Észlelési hibák

- **Burkolt személyiségelméletek**
  - ❖ Tulajdonságtársítás. (Személyiségjegyek összekapcsolódnak.)
  - ❖ Feltételezett együttállásnak nem vagyunk gyakran tudatában.
  - ❖ Fontos szerep a benyomás kialakításában.
  - ❖ Személy kevés megfigyelhető tulajdonsága összekapcsolódik egyéb, nem megfigyelhető jellemzőkkel.
  - ❖ „Aki hazudik, az lop is”
- **Sztereotípiák és kategorizálás**
  - ❖ Egységekben gondolkodás. (Emberek csoportokba sorolása.)
  - ❖ Személyészlelés feladata leegyszerűsítve.
  - ❖ Ismert típus tulajdonságaival ismeretlen egyén jellemzése.
  - ❖ Egy csoportba tartozó emberek közös tulajdonságokkal való felruházása.
  - ❖ Azokat a tulajdonságokat vesszük észre, melyek megerősítik az osztályjellemzőket.
- **Centrális és perifériális tulajdonságok**
  - ❖ Központi, meghatározó vonások aránytalanul nagy hatása.
  - ❖ Felcserélésük radikálisan megváltoztatja a személyről alkotott képet.
  - ❖ Nem centrális tulajdonságok esetén a felcserélésnek kis hatása van.
  - ❖ Az észlelt tulajdonság függ a körülményektől, a korábban szerzett információtól.
- **Halo-effektus**
  - ❖ Szembetűnő tulajdonság fényudvarként elhomályosít minden egyéb tulajdonságot.
  - ❖ Pl. külső megjelenés szolgál a belső személyes tulajdonságra történő következtetéshez.

- **Speciális torzítások**
  - ❖ **Első benyomás**
    - ✓ Értékelésben nagy szerepe a sorrendnek.
    - ✓ Megszab egy irányt.
    - ✓ Befolyásolja az összes többi súlyát.
    - ✓ Aránytalanul nagy hatása van az ítéletre.
  - ❖ **Negatív torzítás**
    - ✓ Negatív információknak aránytalanul nagyobb szerepe van.
    - ✓ Sokkal ellenállóbbak a változással szemben.
    - ✓ Pozitívan cselekvő ember felel meg az elvárt normáknak.
  - ❖ **Elnézés**
    - ✓ Pozitív tulajdonságok feltételezése.
    - ✓ Pozitív elvárás gyakran nyer megerősítést.
    - ✓ Barátságtalan viselkedés, barátságtalan, agresszív viselkedést eredményez.
- **Projekció**
  - ❖ Saját érzéseink másokra vetítése.
  - ❖ Védekező mechanizmus része.
  - ❖ Cél: A kellemetlen igazság elhárítása.
  - ❖ Az érzékelő érzelmi állapota saját érzelmi állapotát véli felfedezni másban.
  - ❖ A tények pillanatnyi érzelmi állapotnak megfelelően lereagálása. (Az emberek cselekedeteit is.)
- **Tudat alatti befolyásolás (Szubliminális percepció)**
  - ❖ Ingerküszöböt el nem érő, tudatalattiban jelen lévő.
  - ❖ Hatása sok esetben túlértékelt.
- **Szelektív érzékelés**
  - ❖ Saját érdeklődés befolyásolja az érzékelést. (Mit? Mennyire?)
  - ❖ Preferenciarendszer függvénye.

Memória, sémák, kontextus hatása

- **Emlékezés**
  - ❖ Ujra alkotás, értelmes történetté formálás.
  - ❖ Idővel átalakul.
- **Séma**
  - ❖ Lényeges vonásokra korlátozódó leegyszerűsített ábrázolás, rendezőelv.
  - ❖ Kialakult rendező elv szerint kiegészítjük a történetet, a dolgokat.
  - ❖ Szemtanúk hitelességi problémája.
- **Kontextus**
  - ❖ Pillanatnyi helyzet, állapot, hangulat függvényében módosul az értékelés.

Kognitív disszonancia

- Gondolataink közötti ellentmondás.
- Disszonanciaredukció vágya (Megszüntetésre irányuló törekvés.)

Spontaneitás

1 Hadgyakorlat

- Csapatok
  - ❖ Kék csapat.
  - ❖ Vörös csapat.
- Két ellentétes katonai filozófia.
- Kék csapat filozófiája
  - ❖ Adatbázisok, mátrixok, módszertan az ellenség szisztematikus feltérképezéséhez.
  - ❖ Ellenség eszköztárának felmérése csúcstechnológia által.
  - ❖ Csúcstechnikát jelentő műholdak, érzékelők, számítógépek tiszta képet adnak a helyzetről.
  - ❖ Ellenség lehetőségeinek blokkolása.
  - ❖ Mátrixok elemzésével az ellenség sebezhető pontjai, várható lépései, lehetőségei feltérképezhetők.
  - ❖ Racionális elemzések.
  - ❖ Szisztematikus döntések.

- Vörös csapat filozófiája
  - ❖ Háború természeténél fogva kiszámíthatatlan, kaotikus, non-lineáris.
  - ❖ Bizonytalansági tényezők.
(Heisenberg féle bizonytalansági tétel.)
  - ❖ Azonnali, vészhelyzetben hozott döntések szükségessége.
(Spontán döntések.)
- Vörös csapat elszigetelése.
- Vörös csapat ellentámadása
  - ❖ Praktikus (klasszikus) megoldások.
(Pl. fényjelek, motoros futárok)
  - ❖ Sikeres spontaneitás feltételeinek megteremtése.
- Vörös csapat győzelme.

2 Rögtönzött előadás

- Színjátszó csoport.
  - ❖ 5 férfi, 3 nő.
- Színpadon összecusukható székek.
- Nincs forgatókönyv, cselekményvázlat.
- Színészek nem tudják
  - ❖ Mi fog történni?
  - ❖ Milyen karaktert fognak játszani?
  - ❖ Mi a történet?
- Közönségtől ötletkérés.
- Rövid megbeszélés.
- Rövid előadás. (T = 30 perc)
- Cselekmény úgy zajlott, mintha napig gyakoroltak volna.
- Néha az elhangzottak és a cselekvés összhangja nem volt tökéletes.

- Hagyományos színdarab
  - ❖ Strukturált. (Mozdulatok, szavak leírva.)
  - ❖ Felelős rendező.
- Improvizáció
  - ❖ Félelmetesnek, kaotikusnak, véletlenszerűnek tűnik.
  - ❖ Szabályokon alapuló művészeti forma.
  - ❖ Társulat tagjai hetenként próbálnak. (Komolyan veszik a dolgukat.)
  - ❖ Próba a biztosíték, hogy a színpadon mindenki betartja a megegyezés szabályát.
  - ❖ Spontán döntések.
  - ❖ Analógia: Pl. Kosárlabda.

3 Elemzés csődje

- Ismerős arc.
(Utastárs a metrón, portás bácsi, stb..)
  - ❖ Fényképek között a fényképét felismerik.
- Manuális (toll papír), verbálisan elemzése az arcnak.
  - ❖ Felismerési eljárásban nem ismerik fel a képét.
- Verbális leárnnyékolás
  - ❖ Vizuális memóriában tárolt adat felülírása verbális leírással.
  - ❖ Jobb agyfélteke képekben gondolkodik.
  - ❖ Bal agyfélteke szavakban gondolkodik.
    - Tudatos gondolkodás folyamata a bal féltekében.
  - ❖ Ismételt felismerési kérésnél az emlékezet a bal agyféltekéből próbálja előhívni a kért leírt információt.
(Nem a jobb féltekéből, amiből előhívható lenne.)
- Vizuális felismerés jobban működik, mint a verbális leírás.

4 Tűzoltók

- Tűzoltók riasztás feltételezett konyhatűzhöz.
- Tűzoltók kivonulnak.
- Konyhára irányítják a tömlőket.
- Tűz nem csillapodik.
- Még több víz beeresztése a tűzfészekbe.
- Hatástalan.
- Folyósón keresztül hátrálás.
- Hadnagyak rossz érzése támadt, és azonnal kiharancsolta az embereit a lakásból.
- Beszakadt a padló.
- A tűz fészke nem a konyhában, hanem a pincében volt.
- A hadnagy „nem tudja”, miért parancsolta ki az embereit a lakásból.
- Nem tudatosan értékelte a tűzzel kapcsolatos furcsaságokat.
- Későbbi elemzés során fogalmazta meg.
  - ❖ Szokványos konyhatűz reagál a vízre.
  - ❖ A nappaliban melegebb volt, mint azt a konyhatűz indokolta volna.
  - ❖ Tűz nem volt hangos. (Ahhoz képest, amilyen forró volt.)
  - ❖ Ezekből a furcsaságokból összeállt a kép.
  - ❖ Baj van.
- Lényeg azonnali kiragadása vész helyzetben.
- Gondolkodása tudat alatti szinten zajlott.
- Nem állt meg elemezni, elemzettetn a problémát.
- Osztonos megerzés nem volt „verbálisan leárnnyékolva”.

5 Infarktusz

- Kérdőív orvosoknak.
  - ❖ Melyik páciensnél valószínűsíthető a szívinfarktusz diagnózisa?
  - ❖ Melyik páciensnél várható a következő három napon belül súlyos szívelégtelenség kialakulása?
  - ❖ Skálán értékelés. (0....100)
- Válaszok meglepően nagy szóródása.
- Orvosok úgy gondolták, racionális döntést kell hozniuk.
- Diagnosztizálás bizonytalanságának korrigálása.
  - ❖ Kockázat csökkentése.
  - ❖ Legkisebb infarktuszgyanú esetén sürgősségi ellátás elrendelése.
(Műhibaperek megelőzése.)
  - ❖ Infarktuszgyanúval kórházba felvett emberek 10%-a esett át ténylegesen infarktuson.
- Fogytak az ágyak, kórházban pénzügyi, ellátási problémák.
- Matematikusok statisztikai szabályokat dolgoztak ki szubatomi részecskékre vonatkozóan.
- Matematikusok által használt alapelvek hasznosak voltak infarktuszgyanús esetek megítélésében.

- Infarktuszgyanús esetek osztályozása.
  - ❖ EKG lelet összevetése
    - Akut coronaria jelei megfigyelhetők-e?
    - Van-e folyadék a páciens tüdejében?
    - Szisztolés vérnyomás kevesebb-e 100-nál?
  - ❖ Minden rizikófaktor kombinációra egy döntéshozatali ábra kidolgozása.
  - ❖ Kezelési, beavatkozási javaslatok megadása.
- Az algoritmus 95%-os pontossággal kiszűri legsúlyosabb eseteket.
(Orvosok saját tapasztalataikra, eszközeikre támaszkodva 75-89%-os pontossággal.)
- 70%-kal nagyobb hatásfokkal kiszűrte a rendszer azokat a betegeket, akiknél az infarktuszgyanú nem igazolódott.
- Megvédi az orvosokat a felesleges információk áradatától.
- Felszabadítja az orvosokat a bonyolult döntési folyamat alól.
- Energiájukat másra koncentrálhatják.

6 Joghurt

- 6 féle joghurtból álló választék esetén a vásárlók 30%-a vásárolt.
- 24 fajta joghurtból álló választék esetén az emberek 3%-a vásárolt.
- Joghurtvásárlás gyors döntés.
- Ösztönös ítélet, hogy szükség van-e a termékre.
- Egyszerű döntés esetén a nagy választék (feleslegesen sok információ) több gondolkozásra kényszerít.
- Tudatalatti leblokkol.
- Ellentmond a közgazdász, kereskedői bölcseletnek

Következtetések

- Nincs eszköz és mód a valóságban rejlő bizonytalanságok elosztatására.
- Idő hiányában nem gondolható ki, és elemezhető végig az összes lehetőség.
- Kevés információ néha többet ér.
  - ❖ Adatbőség zavara.
  - ❖ Magabiztossági igény.
  - ❖ Döntés nem pontosabb.
- Döntéshozatalt „csak” tanítani lehet.
- Valóságban a tanult módszerek lassúak és nehézkesek.
- Döntések egyszerűsége
  - ❖ Legbonyolultabb problémák mögött is van rendszer.
  - ❖ Rendszerek alapján hozott döntések információ igénye kevesebb.
  - ❖ Óvakodni kell az egyszerű döntések túlbonyolításától.
    - Túl sok információ, túl nagy választék.
    - Tudatalatti leblokkol.

- **Stresszhelyzetben**
  - ❖ **Azonnali helyzetfelismerés és döntés.**
  - ❖ **Helyzet globális kezelése. (Átlátása.)**
  - ❖ **Cselekvés tapasztalatok, intuíció, rögtönzött mentális szimuláció alapján.**
  - ❖ **Döntések nem az összes lehetőség logikus és szisztematikus feldolgozása alapján születnek.**
  - ❖ **Elemzések sorozata között elveszhet a szembetűnő igazság, az emberi kreativitás, leleményesség.**
  - ❖ **Döntések minősége függ**
    - **Előzetes tréning.**
    - **Szabályok.**
    - **Próbák.**
    - **Strukturált feladatgyakorlás.**

- **Spontaneitás nem rendszer nélkül való.**
- **Megegyezés szabálya.**
  - ❖ **Nem kell magyarázatot adni a cselekvésre, okára, módjára.**
  - ❖ **Semmilyen felvetést nem szabad elutasítani!**
  - ❖ **Gyors helyzetfelismerés és reagálás lehetőségének biztosítása.**
- **Elemzés bénító hatása**
  - ❖ **Gördülékeny, intuitív nonverbális tudatalatti folyamatok megsérülnek a magyarázó folyamatban.**
  - ❖ **Verbális leárnyékolással, a leírt, megfogalmazott gondolatok, gondolatmenetek strukturálásával a problémamegoldó képesség csökken. (Kb 30%-kal.)**

Direkt módszer torzításai

1 Rockzenész

- **Jellemzők**
  - ❖ **Udvarias, szerény, figyelmes, értelmes, tehetséges. (Szimpatikus egyén.)**
  - ❖ **Újszerű stílus, eredeti megjelenés, érdekes dalok. (Egyetlen műfajba sem sorolható.)**
- **Szakmai elismertség.**
- **Karrierje beindult. (Klipek, CD-k, teltházás előadások.)**
- **Vélemény: „Hű, ez klassz!”**
- **Sikeresség (ismertség) előfeltétele: Rádiók játsszák a számait!**
- **Rádiók piackutatók felmérése alapján szerkesztenek.**
- **Közvélemény-kutatás felmérései alapján megbukott.**
- **Karrierje problematikussá vált.**
- **Zenei guruk nem a megérzéseikre hallgattak, hanem a közvélemény-kutatási adatokra. (Direkt módszer alkalmazása.)**

2 Morris

- **Politika világába átültetve az üzleti világban alkalmazott közvélemény-kutatás módszere.**
- **Minden állítás után megkérdezni**
  - ❖ **„Kire szavaznának?”**
- **Megtudható, mely állítás mozgósít.**
- **Mely állítás mennyi és milyen szavazót mozgósít.**
- **Valóság reakciókat vált ki az emberekben.**
- **Igyekezet az erős és titokzatos reakciók rendezőelveinek megértésére.**

3 Pepsi/Coke

- Coke piacvezetőként uralta a világot.
- Pepsi egyre nagyobb részt hasított le a Coke piaci részesedéséből.
- Coke terítése erősebb volt.
- Több helyen lehetett kapni.
- Többet költöttek reklámra.
- Pepsi nyílt reklámkampányba kezdett.
- „Vak” kóstolás szervezése mindkét részről.
- Pepsi jobban ízlett.
- Coke ízén változtattak. (New Coke)
- „Vak” kóstolás szervezése.
- Jól vizsgázott.
- Mégis megbukott.

4 Margarin/vaj

- Margarin nem volt népszerű.
- Nem volt fogyasztói érdeklődés.
(Nem vásárolták, nem fogyasztották.)
- Szín változtatása.
(„Vajszín”)
- Kóstoló szervezése háziasszonyoknak.
- „Vak” kóstolás eredménye
  - ❖ Margarin ízlett.
  - ❖ Háziasszonyok úgy tudták, hogy vajat esznek.
- Értékesítés növelése
  - ❖ Alufóliás csomagolás.
(Vevő magas minőséggel asszociálja.)
  - ❖ Kóstoló szervezése.
- Bevált.

5 Christian Brothers/ E&J

- CB veszített piaci részesedéséből.
- Termékük nem drágább, könnyen megtalálható a boltokban, reklámozás hasonló mértékű.
- "Vak" tesztelés eredménye
  - ❖ Kiegyenlített helyzet.
- „Látó” tesztelés
  - ❖ CB terméke jobban szerepelt. (Érzelemátvitel.)
- Piacvesztés oka
  - ❖ Csomagolás.
  - ❖ E&J palackja mutatósabb volt.
  - ❖ CB palackja borosüveghez hasonló volt.

Következtetések

- Vevői igénnyel kapcsolatos megérzések rejtélyesek, bizonytalanok, szubjektívek.
- Biztonságra törekvés.
  - ❖ Közvélemény-kutatás. (Vásárló megkérdezése.)
  - ❖ Direkt módszer. (Kifejezések értelmezési problémái. Pl. szokatlan vagy csúnya?)
  - ❖ Emberek készségesen elmondják cselekedeteik, magatartásuk okait.
  - ❖ A magyarázatok a tudatalatti spontán véleményei, döntései miatt nem korrektek.
- Közvélemény-kutatók valós piactól elszigetelt, steril környezetben dolgozók.
  - ❖ Pl. telefonos kérdezés számítógép mellől.
- Lényeg kiragadása mindig kontextusban történik.
- Indirekt módszerrel lehet képet kapni a vásárló motivációjáról.
  - ❖ Nem közvetlen kérdezés.
  - ❖ Viselkedésük (vásárlói szokások), környezetüket, testbeszédük tanulmányozása.

- **Bonyolult felmérni, hogy mit gondolnak valójában az emberek.**
- **Részekre bontásnál az egész integritásának elvesztése.**
  - ❖ **Nem elég egy dimenzióknak (pl. íz) eleget tenni.**
  - ❖ **Coke csak a termékre koncentrált.**
(Pepsi a fiatalokra, mint célcsoportra.)
  - ❖ **Valóságban senki sem eszik/iszik „vakon”!**
  - ❖ **Megítélés mennyiségfüggő.**
(Kis mennyiségnél édesebb választása.)
  - ❖ **Termék és csomagolása összekapcsolódik.**
    - **Csomagolásról alkotott benyomás a termékre is vonatkozik.**
    - **Emberek konzervatív gondolkodásmódja.**
    - **Pl. lekvár üvegben, modell a csomagoláson.**
  - ❖ **Érzelemátvitel jelentősége.**

Gondolatolvasás művészete

1 Arc taxonómiája

- **Cél az arckifejezések pontos leírása.**
- **T = 7 év.**
- **Orvosi könyvek, funkcionális anatómiai munkák tanulmányozása.**
- **Arc minden izmának mozgásának kategorizálása.**
(Mimikai egységek.)
- **Mimikai mozgások videoszalagra rögzítése.**
- **Mimikai egységek pontos meghatározása.**
- **Mimikai egységek mozgáskombinációi.**
- **Két izomnak 300 mozgáskombinációja.**
Három izomnak 4000 mozgáskombinációja.
- **Minden egység kombinációinak tanulmányozása**
  - ❖ **Jelentéssel bíró arckifejezések száma: 3000**
- **Érzelemkifejezés teljes mimikai repertoárjának kategorizálása.**

2 Karikatúrák

- Két csoport
- Humoros rajzok meghatározott ideig való nézegetése.
- Csoporttagok szájába toll.
  - ❖ Egyik csoport
    - Száj összeszorítása.
(Ne tudjanak mosolyogni!)
  - ❖ Másik csoport
    - Száj széthúzása.
(Csak mosolyogni tudjanak!)
- Második csoport a rajzokat sokkal humorosabbnak, vidámabbnak értékelte.

3 Autisták

- Gondolatolvasás csődje.
- „Érzelemlakság”
- „Elsőbenyomás érzékelő” rendszer sérült.
- Nincs tájékozódási igény.
(Nem néznek a másik arcába, szemébe beszélgetéskor.)
- Nehézségek a nonverbális jelenségek értelmezésében
(Pl. gesztusok, arckifejezések.)
- Nincs beleérző képesség.
- Szavak szó szerinti jelentésükben való értelmezése.
- Tárgy, eszközcentrikusság.
(Pl. „festmény, fal”. Képeket keresése a falon.)
- Film jelenetében nem a cselekményre koncentráció.
- Különálló tárgyak, és összefüggéseik. (Pl. nő, férfi, szék.)
- A szék kelti fel az érdeklődést.

4 Stresszhelyzetek

- Pontosabb vizuális érzékelés.
- Csórlátás.
- Csökkent hangérzékelés.
- „Lelassult idő” érzése.
- Agy drasztikusan csökkenti a feldolgozandó információ mennyiségét.
  - ❖ Tágabb környezet érzékelésének beáldozása a stresszhelyzetre koncentráció érdekében.
  - ❖ Irreleváns információk kikapcsolása.
- Agy feleslegesnek ítélt funkciókat kikapcsolja.
  - ❖ Hangérzékelés, memória, látás beszűkülése, motoros funkciók, stb...
  - ❖ Pulzusszám több, mint
    - 145/perc.
      - Komplex motoros funkciók leállása. (Pl. Két kézzel dolgozni, záróizmok.)
    - 175/perc.
      - Kognitív folyamatok, tudat alatti információfeldolgozás megszűnik. (Rémült, feldühödött emberrel kommunikálni.)

Következtetések

- Gyors helyzetfelismerés leggyakoribb formája
  - ❖ Első benyomás alapján alkotott vélemény.
- Környezetünk gondolatainak megfejtése
  - ❖ Viselkedés figyelése.
  - ❖ Emberek arcába (szemébe) nézés kommunikáció során.
  - ❖ Kíváncsiság, helyzetértékelés, gondolatolvasás.
  - ❖ Időszükséglet. (Pl. Reagan elleni merénylet.)
- Komplex érzelmek kiolvasása az arckifejezésből.
  - ❖ Arc értékes információt hordoz a belső motivációról, érzelmekről.
  - ❖ Arcot figyelve előrejelzések.
- Pszichológiai felfogás
  - ❖ Arckifejezések kulturálisan determináltak.
  - ❖ Arc mimikája társadalmilag elfogadott konvenció.

- **Arcra kiülő információ a „folyamat”.**
  - ❖ **Nem az agyban lejátszódó folyamatok megnyilvánulása.**
  - ❖ **Visszahat az agy működésére.**
  - ❖ **Érzelem előbb nyilvánulhat meg az arcon.**
  - ❖ **Az arc nem az érzelmek másodlagos kifejezője.**
  - ❖ **Egyenlő rangú fél az érzelmek kifejezésében.**
  - ❖ **Arc nagymértékben saját specifikus ingereitől vezérelve működik.**
- **Akaratlagos mimikai munka érzelem leplezésének céljából.**
  - ❖ **Elfojtani kívánt érzelem átüt az akaratlagos mimikán.**
- **Másik szándékainak, viselkedésének hibás értékelésének alapja korábbi viták, félreértések, sérelmek.**